

Nr 41

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.; given Stockholms slott den 3 januari 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att nu gällande bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit m. m. förlänges att på oförändrade grunder gälla intill utgången av budgetåret 1959/60.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1957.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för finansdepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga om *fortsatt bemyndigande att meddela statlig exportkreditgaranti* samt anför därvid följande:

Hittillsvarande exportkreditgarantivning

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit har i Sverige meddelats alltsedan budgetåret 1933/34. Garantien har grundats på tid efter annan av riksdagen givna bemyndiganden med växlande innehåll samt av Kungl. Maj:t i enlighet därmed utfärdade författningar. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430; ändr. 1939: 215, 1946: 589).

1954 års riksdag medgav efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 24; rskr nr 119), att svenska staten fick intill utgången av budgetåret 1956/57 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor.

Gällande bestämmelser om garantivningen återfinns i kungörelsen den 9 juni 1950 (nr 321; ändr. 1953: 368). Bestämmelserna, som enligt kungörelse den 27 mars 1954 (nr 114) gäller t. o. m. den 30 juni 1957, innebär i huvudsak följande.

Exportkreditnämnden äger att till främjande av svensk export bevilja statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit eller lagerhållning av svenska exportvaror utomlands samt för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av sådana varor. Då särskilda skäl föreligger, må sådan garanti lämnas även vid export av icke inhemska alster. Statsgaranti må ock beviljas för entreprenadarbeten, som utförs i utlandet, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bli av betydelse för svensk export.

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit, som beviljas svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare för kredit, vilken lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster, eller som beviljas för entreprenadarbeten, vilka utförs i utlandet, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta eller ock att 75 procent av uppkommande förlust å krediten täcks; dock må, då särskilda skäl därtill föreligger, garantien utsträckas till 85 procent. Sådan garanti må icke avse utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr och dylikt. Dock må garanti beviljas mot förlust till följd av opåräknat införande av importlicenser eller återtagande av meddelade licenser. Statsgaranti mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands må högst avse, att 75 procent av uppkommande förlust i samband med lagerhållningen täcks. Statsgaranti för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror, må omfatta högst 75 procent av den avsedda leveransens värde.

För beviljad garanti av samtliga här nämnda slag skall den, som erhåller garantien, erlagga en premie, avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom längden av avtalad kredittid, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag till täckande av administrationskostnaderna för exportkreditnämnden.

Gällande statsgarantier mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands och för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror, må tillsammans uppgå högst till ett belopp av 100 miljoner kronor. Sammanlagda beloppet för samtliga här nämnda statsgarantier må uppgå till 300 miljoner kronor.

Möjligheten att utsträcka exportkreditgaranti till 85 procent av lämnad kredit eller uppkommande förlust är avsedd att utnyttjas, då försäljningen ur valutasynpunkt är särskilt önskvärd (jfr prop. 211/1950, s. 17—18).

Enligt beslut av 1933 års riksdag skall exportkreditnämndens premieinkomster överföras till en av riksgäldskontoret förvaltd fond, från vilken skall täckas såväl förluster å verksamheten som nämndens administrationskostnader.

Av en av *exportkreditnämnden* i skrivelser den 20 augusti och den 11 december 1956 lämnad redogörelse för den hittillsvarande exportkreditgarantivningen framgår bl. a. följande.

Under tiden från den 1 juli 1933, då exportkreditnämnden trädde i verksamhet, till och med den 30 juni 1956 har nämnden utfärdat garantier för ett sammanlagt kreditbelopp av omkring 1 335 miljoner kronor, varav det av staten garanterade beloppet utgjort cirka 870 miljoner kronor. Härav hänförde sig till budgetåret 1953/54 ett kreditbelopp å 57,6 miljoner kronor och ett garantibelopp å 35,9 miljoner kronor, till budgetåret 1954/55 ett kreditbelopp å 75,5 miljoner kronor och ett garantibelopp å 55,1 miljoner kronor samt till budgetåret 1955/56 ett kreditbelopp å 50,5 miljoner kronor och ett garantibelopp å 34,0 miljoner kronor. Under tredje kvartalet 1956

har garantier utfärdats för krediter å 10,2 miljoner kronor med ett garanti-ansvar för staten av 7,0 miljoner kronor. Statens ansvar för utfärdade garantiförbindelser uppgick vid utgången av sagda tre budgetår till 73,0, 72,6 respektive 35,3 miljoner kronor. Minskningen av statens garantiansvar under sistförflutna budgetår hänför sig till större delen till inlösen av polska långfristiga skuldförbindelser.

Sedan verksamhetens början till och med den 30 juni 1956 har premier influtit med 30 miljoner kronor och räntor med 2,2 miljoner kronor, sammanlagt 32,2 miljoner kronor. Utbetalningar för skadefall har, sedan återvinningar fråndragits, uppgått till 14,5 miljoner kronor och nämndens administrationskostnader till 2,4 miljoner kronor, sammanlagt 16,9 miljoner kronor. Behållningen, d. v. s. nämndens reserv för att möta garantiförpliktelse, utgjorde alltså den 30 juni 1956 15,3 miljoner kronor. Jämfört med behållningen den 30 juni 1953 innebär detta en ökning med 0,3 miljon kronor.

I skrivelsen den 20 augusti 1956 har *exportkreditnämnden* — under erinran att giltighetstiden för bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit m. m. utlöper med utgången av innevarande budgetår — hemställt om bemyndigande att på oförändrade grunder meddela garanti för exportkredit m. m. under tiden den 1 juli 1957—den 30 juni 1960.

Över framställningen har utlåtanden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret. Kommerskollegium har till sitt utlåtande fogat yttranden från Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Gävle, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges Köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation.

Exportkreditnämndens framställning

Inledningsvis framhåller exportkreditnämnden, att statsmakterna aldrig synes ha ifrågasatt, att det statliga exportkreditgarantisystemet skulle upphöra. Skälen för dess bibehållande har växlat. I dagens läge synes det nämnden att den kraftigt tilltagande konkurrensen på världsmarknaden, förknippad med krav på vidgad kreditgivning, vårt lands behov av att öka exportvolymen samt den utländska konkurrensens allt större stöd av en hög statlig exportkreditgarantigivning särskilt talar för fortsatt statlig garantigivning för att stimulera den svenska exporten. Nämnden anser det också förtjäna understrykas, att de svenska statsmakterna i exportkreditgarantisystemet äger ett handelspolitiskt instrument av betydelse.

Nämnden framhåller, att gällande bestämmelser för garantigivningen erbjuder möjlighet till varierande utformning av garantierna och att de hittills visat sig tillräckligt vida för att exportindustriens skiftande garanti-behov skolat kunna tillgodoses. Någon anledning att för närvarande vidga den författningsenliga ramen för garantigivningen föreligger inte enligt nämndens mening.

Exportkreditnämnden anser det inte möjligt att nu angiva, i vilken utsträckning det statliga exportkreditgarantisystemet kan förmodas bli utnyttjat under de kommande åren. Med hänsyn till den allmänna utvecklingen på världsmarknaden med skärpt konkurrens och ökade anspråk på kredit håller nämnden det emellertid för möjligt, att garantigivningen kommer att öka. Nämnden finner det också böra understrykas, att garantier i samband med långfristiga krediter utövar ett starkare inflytande på det totala garanti-beloppet än garantier för kortfristiga krediter, där beloppen relativt snabbt avvecklas, medan de förra under flera år kan ingå i engagemanget. Detta kan medföra, att nämndens totalengagemang också därigenom kommer att öka under de kommande åren. Marginalen mellan nuvarande maximering för garantigivningen, 300 miljoner kronor, och nämndens engagemang per den 30 juni 1956 — vilket omfattar ett belopp av 52,1 miljoner kronor — är emellertid så stor, att någon höjning av maximeringen inte för närvarande synes påkallad.

Sedan 1948 har bemyndigande att utfärda exportkreditgarantier vid varje tillfälle lämnats för tre år. Ingen anledning synes nämnden föreligga att frångå treårsperioden beträffande den nya författningen. Skulle under den tid, varunder denna kommer att gälla, behov av ändringar av författningsbestämmelserna uppkomma, förutsätter emellertid nämnden, att hinder inte möter mot att ändringsförslag upptages till prövning.

Nämnden föreslår sålunda, att gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit m. m. skall gälla under ytterligare tre år eller i. o. m. den 30 juni 1960.

Yttranden

Förslaget att förlänga bestämmelserna om exportkreditgaranti för en tid av tre år tillstyrkes eller lämnas utan erinran av alla remissinstanser. I åtskilliga av yttrandena vitsordas, att den statliga garantiverksamheten för exportkredit m. m. utgör ett värdefullt stöd för den svenska exportnäringen.

Sveriges allmänna exportförening understryker särskilt betydelsen av ett system med statliga exportkreditgarantier i sådana lägen, där kampen om kunderna visat sig i stigande utsträckning föras med kreditvapnet som utslagsgivande konkurrensfaktor. Såvitt föreningen kunnat konstatera är de villkor, på vilka exportörer i Västtyskland, Beneluxländerna, Frankrike och Storbritannien kan erhålla exportkreditgarantier, i vissa fall gynnsammare än motsvarande svenska. Föreningen förordar, att exportkreditnämnden i fortsättningen söker att inom ramen för gällande bestämmelser ytterligare tillgodose de enskilda svenska exportörernas behov av stöd, särskilt vad avser risken att likvid till följd av åtgöranden utanför den enskilde exportörens hägn inte kan transfereras till Sverige. *Sveriges grossistförbund* uttalar sin anslutning till de av exportföreningen anförda synpunkterna. Även *Sveriges köpmannaförbund* erinrar om det allt större stöd genom statliga garantier för exportkredit, varav den utländska konkurrensen numera kom-

mer i åtnjutande. *Skånes handelskammare*, som framhåller att den svenska exporten mött en allt hårdare konkurrens sedan de av kriget drabbade länderna kunnat utbygga och effektivisera sin produktionsapparat, finner det angeläget, att de svenska exportörerna i fråga om exportkreditgarantier inte försättes i ogynnsammare läge än exportörerna i våra konkurrentländer. Jämväl *Stockholms handelskammare* erinrar om den hårdnande konkurrensen på världsmarknaden. Behov av statlig garanti föreligger enligt handelskammarens uppfattning framför allt i fråga om de politiska riskerna, d. v. s. transfererings-, kurs- och fabrikationsrisker, enär den enskilde exportören saknar möjlighet att i nämnvärd grad påverka de omständigheter, orsakade av politiska händelser, vilka kan förhindra att han får betalt. Även *kommerskollegium* pekar på de avsevärda risker som förhållandena på utlandsmarknaderna mångstades erbjuder.

Kooperativa förbundet uttalar, att vissa betänkligheter kan föreligga mot att i ett läge som det nuvarande med högkonjunktur och full sysselsättning stimulera exporten genom underlättad kreditgarantigivning. Sådant stöd kan dock vara av betydelse för företagen och ekonomiskt fördelaktigt för landet i vissa situationer, t. ex. för att till ett rimligt pris kunna avsätta ett produktionsöverskott av fisk eller jordbruksprodukter eller för att kunna vinna isteg på en ny marknad eller behålla en redan vunnen marknad.

I flera remissvar uttalas önskemål om uppmjukning i vissa hänseenden av de med garantigivningen förknippade villkoren eller om utvidgning av exportkreditnämndens rätt att utfärda garantier. *Handelskammaren i Göteborg* framhåller önskvärdheten av att försäkring av valutatransferrisken sker med viss procentandel av eventuellt uppkommande förlust i stället för som nu med 75 respektive 85 procent av hela kreditbeloppet, varigenom »topprisken» helt faller på exportören. *Handelskammaren* anser det vidare önskvärt, att nämndens verkställande direktör får befogenhet att i vissa ärenden meddela garantier under tiden mellan nämndens sammanträden samt att nämnden kompletteras med några ledamöter med direkt erfarenhet från affärslivet och speciell kännedom om exportaffärer på transmarina marknader. *Skånes handelskammare* erinrar om sitt tidigare framförda förslag, att den för exporten till hårdvalutaländer avsedda högre garantiprocent-satsen, 85 procent, skulle erhålla generell giltighet.

Kooperativa förbundet pekar på möjligheten av att i utländska banker belåna expordokument intill belopp, som exportkreditnämnden garanterar. Förbundet hemställer, att möjligheterna undersökes huruvida exportören på denna väg kan hemföra valutatan omedelbart efter det varan exporterats. Att så kan ske är fördelaktigt inte bara för exportören utan för folkhushållet i dess helhet. Det är nämligen enligt förbundet ur ekonomisk synpunkt inte tillfredsställande, att för ett arbete, som utförts för utlandets räkning, ersättning erhålles först kanske mer än ett år fram i tiden.

Kommerskollegium understryker ett från flera håll gjort påpekande, att de av nämnden åsatta premierna synes vara för höga. Kollegium erinrar om att verksamheten bedrivits så, att ett betydande överskott uppkommit, och

vill ifrågasätta, om en sådan ordning strängt taget är förenlig med verksamhetens syfte. *Stockholms handelskammare* framhåller, att arbetet att sänka premienivån betydligt skulle underlättas, om exportkreditnämndens verksamhet finge en större volym. Handelskammaren anser det därför angeläget, att man genom en mera aktiv propaganda och en intimare kontakt mellan nämnden och exportindustrien söker utvidga verksamheten och finna nya former för densamma. Såvitt handelskammaren har sig bekant, är det endast några få företag, som försäkrar hela sin export hos nämnden. En mera allmän utbredning av denna försäkringsform, s. k. ramgaranti, anser handelskammaren ur många synpunkter önskvärd. Även *exportföreningen* har funnit pågående utbyggnad av användningsområdet för s. k. ramgarantier svara mot ett praktiskt behov; föreningen skulle gärna se att utbyggnaden påskyndas.

Slutligen framhåller *Stockholms handelskammare* önskvärdheten av en liberalare inställning från nämndens sida till garantigivning för långfristiga krediter.

Departementschefen

När systemet med statliga exportkreditgarantier tillkom år 1933 var det primära ändamålet att genom stimulans åt exporten främja sysselsättningen inom landet. Senare har garantigivningen utnyttjats för handels- och valutapolitiska syften och i vissa avseenden modifierats med hänsyn till bl. a. önskemålen att öka exporten på hårdvalutamarknaderna. För närvarande innebär möjligheten att erhålla statlig exportkreditgaranti väsentligen ett allmänt stöd åt exportnäringarna, vilkas förmåga att hävda sig i den hårdnande konkurrensen på utlandsmarknaderna därigenom stärkes. Av särskild betydelse kan detta vara då det gäller att vinna inстeg eller behålla en redan uppnådd position på vissa mera svårbearbetade marknader.

Det av riksdagen senast år 1954 givna bemyndigandet att meddela exportkreditgaranti upphör att gälla med utgången av innevarande budgetår. Exportkreditnämnden har hemställt, att dylikt bemyndigande utverkas för ytterligare en treårsperiod. Någon ändring av nu gällande bestämmelser för garantigivningen har nämnden inte funnit behövlig. Bestämmelserna är nämligen enligt nämndens mening tillräckligt vida för att exportindustriens skiftande behov av garanti skall kunna tillgodoses.

Någon erinran mot en förlängning av riksdagsbemyndigandets giltighetstid har inte framkommit vid remissbehandlingen av nämndens förslag. De instanser, som företräder näringslivets intressen, har tvärtom vitsordat behovet av det statliga stöd åt exportnäringarna, som garantigivningen innebär. I samband härmed har uttalats önskemål om uppmjukning i olika avseenden av villkoren för garantigivningen. Sålunda har försäkringen av valutatransferrisk föreslagits skola knytas till eventuellt uppkommande förlust i stället för, som nu sker, till hela kreditbeloppet. Vidare har erinrats om tidigare önskemål angående en mera generell tillämpning av den högre

procentsats, 85 procent, som f. n. är förbehållen kreditgaranti vid export, vilken är särskilt önskvärd ur valutasynpunkt. Vissa önskemål avser en sänkning av premienivån; härvid har framhållits bl. a. att en sänkning kunde ske om garantigivningen fick större omfattning. En välvilligare behandling ur garantisynpunkt av långfristiga krediter har även ansetts önskvärd.

I likhet med exportkreditnämnden och samtliga remissinstanser anser jag, att fortsatt bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit bör utverkas av riksdagen. Bemyndigandet bör liksom det nu gällande omfatta en treårsperiod och alltså avse budgetåren 1957/58—1959/60. Någon anledning att ändra det högsta belopp, 300 miljoner kronor, inom vilket staten må iklädas betalningsansvar, synes inte föreligga. Ej heller är någon jämkning påkallad beträffande det för garanti vid lagerhållning av svenska varor utomlands och vid finansiering av produktion för export avsedda högsta beloppet av 100 miljoner kronor.

Önskemålen om uppmjukning av villkoren för garantigivningen synes i allt väsentligt kunna tillgodoses inom ramen för exportkreditnämndens nuvarande författningssenliga befogenhet. I likhet med nämnden finner jag därför någon ändring i de nu gällande bestämmelserna icke vara påkallad. Skulle den skärpta konkurrensen på exportmarknaderna medföra behov av ökat stöd, kan nämnden inom nyssnämnda befogenhetsram anpassa sin praxis efter de ändrade förhållandena. Bl. a. bör enligt min mening i nu rådande läge nämnden vara oförhindrad att meddela exportkreditgaranti intill 85 procent av lämnad kredit eller uppkommande förlust ej endast, då försäljningen kan anses vara särskilt önskvärd ur valutasynpunkt, utan även om andra särskilda skäl föreligger. Jag syftar härvid exempelvis på det fall då ett kraftigare exportstöd är erforderligt för att vinna insteg eller behålla ställningen på en marknad, där förutsättningarna för den svenska exporten bedömes gynnsamma på längre sikt. I den mån en uppmjukning av exportkreditnämndens praxis bedömes erforderlig, bör den givetvis ske med nödig försiktighet och med beaktande i varje särskilt fall av den därmed förenade ökningen av förlustrisken för staten.

Premierna för exportkreditgarantierna har, enligt vad jag inhämtat, nyligen omprövats av nämnden. Därvid har eftersträvat att på ett bättre sätt än hittills skett avväga premierna mot de faktiska riskerna. Hittills har den statliga garantien främst kommit att utnyttjas i affärer med förhållandevis stora kreditrisker. De av vissa remissinstanser berörda s. k. ramgarantierna, d. v. s. garantier avseende ett företags hela försäljning till visst land eller vissa länder, synes möjliggöra en gynnsammare fördelning av riskerna och därmed en sänkning av premienivån. Samma resultat torde kunna uppnås om nämndens verksamhet utvidgas, under förutsättning dock, att garantierna i större utsträckning än nu avser krediter, som innebär normala eller små risker. Nu angivna omständigheter torde redan ha uppmärksammat av nämnden. Jag förutsätter, att nämnden även framdeles följer verksamhetens utveckling i dessa hänseenden och fortlöpande anpassar

premiesatserna till en med hänsyn till risktagandet skälig nivå. Med anledning av det av kommerskollegium gjorda påpekandet angående överskottet av nämndens verksamhet vill jag framhålla, att det synes riktigt att nämnden har tillgång till en viss medelsreserv för att kunna möta sina garantiförpliktelser. Behållningen, omkring 15 miljoner kronor, förefaller i förhållande till förpliktelserna icke orimligt stor.

Det av Kooperativa förbundet föreslagna tillvägagångssättet för snabbare hemtagning av exportvaluta genom belåning av exportdokument i utländsk bank kan i och för sig vara möjligt. Huruvida kreditmöjligheter i utlandet bör utnyttjas på angivet sätt får emellertid i de särskilda fallen bedömas av vederbörande myndighet ur allmänna valuta- och penningpolitiska synpunkter. Någon ändring av bestämmelserna angående exportkreditgaranti torde inte vara behövlig.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att svenska staten må intill utgången av budgetåret 1959/60 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor, varav för lagerhållning av svenska exportvaror utomlands samt för finansieringsgarantier, avseende produktion för export, tillhopa högst 100 miljoner kronor; i de angivna högsta beloppen skall inräknas summorna av de till och med den 30 juni 1957 beviljade garantierna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bo Gejrot